

Sag C-88/24

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

2. februar 2024

Forelæggende ret:

Juzgado de Primera Instancia n.º 1 de Fuenlabrada (Spanien)

Afgørelse af:

31. januar 2024

Sagsøger:

A.B.D.

Sagsøgt:

Bankinter Consumer Finance, E.F.C., S. A.

Hovedsagens genstand

Revolverende kreditkort – urimelig karakter – bedømmelse af den urimelige karakter – følgerne af en mulig ugyldighedserklæring

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Artikel 267 TEUF – anmodning om præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkning – følgerne af et urimeligt vilkårs ugyldighed – supplerende kompensation til forbrugeren – sanktioner – sanktionernes forholdsmæssighed – urimelig handelspraksis – vurdering af forbrugernes kreditværdighed – årlige omkostninger i procent (ÅOP) – udeladelse af ÅOP eller manglende angivelse af de supplerende antagelser – følger

Præjudicielle spørgsmål

1) Er artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 til hinder for en retslig fortolkning af national ret, hvorefter kreditinstituttet, såfremt kreditaftalen

erklæres ugyldig, ud over at kræve tilbagebetaling af den overførte kapital og morarenter til den lovbestemte sats fra tidspunktet for betalingsanmodningen, har ret til at kræve renter til den lovbestemte sats af forbrugerens udnyttelse af kreditmuligheden fra det tidspunkt, hvor denne mulighed blev udnyttet?

2) Er artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 til hinder for en retslig fortolkning af national ret, hvorefter vurderingen af den urimelige karakter ligeledes omfatter spørgsmålet om, hvorvidt prisen er passende, således at forbrugeren, i tilfælde af at kreditaftalen erklæres ugyldig, ikke kan kræve en supplerende kompensation fra kreditinstituttet ud over tilbagebetalingen af det beløb, der, henset til det samlede beløb, som långiveren har modtaget, overstiger den lånte kapital?

3) I tilfælde af, at et vilkår eller selve aftalen bliver genstand for en ugyldighedserklæring som følge af urimelighed eller af, at vilkåret eller aftalen er i strid med långiverens forpligtelser, udgør långiverens pligt til at kompensere forbrugeren med en godtgørelse, der under ingen omstændigheder må være lavere end den lovbestemte rentesats med tillæg af fem procentpoint eller den i aftalen fastsatte rente – såfremt den er højere end den lovbestemte rentesats – ligeledes med tillæg af fem procentpoint, da en forholdsmæssig sanktion i henhold til direktiv 93/13, 87/102 og 2008/48?

4) Er artikel 8 og 23 i direktiv 2008/48 til hinder for en fortolkning af national ret, hvorefter den blotte mulighed for at pålægge administrative sanktioner, i tilfælde af kreditgiverens tilsidesættelse af sin pligt til at vurdere forbrugerens kreditværdighed, udelukker muligheden for at erklære kreditaftalen ugyldig eller for at pålægge andre civilretlige konsekvenser?

5) Kan det i henhold til artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13, med henblik på en vurdering af, om metoden med forlænget kredit i forbindelse med et revolverende kreditkort er urimelig, udgøre et af elementerne i forbindelse med bedømmelsen heraf, at den erhvervsdrivende ikke har givet forbrugeren mulighed for at vælge den betalingsmåde, hvor betaling finder sted ved månedens udgang, som ligeledes er tilgængelig i produktsortimentet, eller har opfordret forbrugeren til at vælge metoden med forlænget kredit, og dermed har ladet den erhvervsdrivendes interesser gå forud for forbrugerens bedste interesse?

6) Kan det i henhold til artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, med henblik på en vurdering af, om en tidsubegrænset kreditaftale er klar og forståelig, udgøre et af elementerne i forbindelse med vurderingen heraf, at der i beregningen af de årlige omkostninger i procent er udeladt de supplerende antagelser, som ligger til grund for beregningen heraf, eller at de ikke er nævnt i selve aftalen?

7) Er artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 samt artikel 15 i direktiv 87/102 og artikel 23 i direktiv 2008/48 til hinder for en national bestemmelse, hvorefter kreditinstituttet, såfremt oplysningerne i aftalen ikke nævner de årlige omkostninger i procent eller de supplerende antagelser, der ligger til grund for

beregningen heraf, kan opkræve de lovbestemte renter fra forbrugeren inden for de aftalte frister?

Anførte EU-retlige forskrifter

- Rådets direktiv 87/102/EØF af 22. december 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugercredit, som ændret ved Rådets direktiv 90/88/EØF: artikel 1a, stk. 7, og artikel 15.
- Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugerftaler, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU: 10. og 24. betragtning og artikel 3, stk. 1, artikel 4, stk. 1 og 2, artikel 6, stk. 1, artikel 7, stk. 1, artikel 8, artikel 8a, stk. 1, første led, og artikel 23.
- Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/29/EF af 11. maj 2005 om virksomheders urimelige handelspraksis over for forbrugerne på det indre marked, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2019/2161: artikel 6, stk. 1, artikel 7, stk. 1, og artikel 11a, stk. 1.
- Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF, som ændret ved Kommissionens direktiv 2011/90/EU: 31. og 43. betragtning og artikel 5, stk. 1, litra g), artikel 5, stk. 5, artikel 8, artikel 10, stk. 2 og 4, artikel 13; artikel 19, stk. 5, første afsnit, artikel 23, artikel 30, stk. 2, og bilag I, del II, litra e).
- Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/83/EU af 25. oktober 2011 om forbrugerrettigheder, som ændret ved direktiv 2023/2673: artikel 16e.
- Den Europæiske Centralbanks forordning (EU) 2021/379 af 22. januar 2021 om balanceposter i kreditinstitutter og i MFI-sektoren (monetære finansielle institutioner) (omarbejdning) (ECB/2021/2): bilag II, del 2, tabel over instrumentkategorier, kategorier af aktiver, punkt 2 (Udlån), underpunkt 1, litra b) og c).
- Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2023/2225 af 18. oktober 2023 om forbrugerkreditaftaler og om ophævelse af direktiv 2008/48/EF: 35., 41. og 73. betragtning og artikel 9, stk. 2, litra g), artikel 18 og artikel 31.

Anførte nationale forskrifter

- Código Civil (civillovbogen): artikel 6, stk. 3, artikel 1303 og artikel 1896, første afsnit.
- Ley de 23 de julio de 1908 sobre nulidad de los contratos de préstamos usurarios (lov af 23.7.1908 om ugyldigheden af lån på ågervilkår): artikel 3.

- Ley 3/1991, de 10 de enero, de Competencia Desleal (lov 3/1991 af 10.1.1991 om illoyal konkurrence): artikel 7.
- Ley 7/1995, de 23 de marzo, de Crédito al Consumo (lov 7/1995 af 23.3.1995 om forbrugercredit): artikel 13.
- Ley 16/2011, de 24 de junio, de contratos de crédito al consumo (lov nr. 16/2011 af 24.6.2011 om forbrugerkreditaftaler): artikel 10, stk. 3, litra g), artikel 14, stk. 2, artikel 16, stk. 2, litra g), artikel 21, stk. 2, artikel 25, artikel 34 og bilag I.
- Ley 2/2011, de 4 de marzo, de Economía Sostenible (lov nr. 2/2011 af 4.3.2011 om bæredygtig økonomi): artikel 29.
- Orden ECC/159/2013, de 6 de febrero, por la que se modifica la parte II del anexo I de la Ley 16/2011, de 24 de junio, de contratos de crédito al consumo (bekendtgørelse ECC/159/2013 af 6.2.2013 om ændring af del II i bilag I til lov nr. 16/2011 af 24.6.2011 om forbrugerkreditaftaler).
- Circular 8/1990, de 7 de septiembre, del Banco de España (Banco de Españas cirkulære nr. 8/1990 af 7.9.1990).

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den 17. maj 2003 indgik sagsøgeren, A.B.D., en kreditkortaftale med sagsøgte, kreditinstituttet Bankinter.
- 2 Kortet (herefter »det oprindelige kort«) havde følgende kendetegn:
  - a) Der var tale om et kort med forlænget kredit (*extended card debt*), jf. tabellen over kategorier i forordning (EU) 2021/379, bilag II, del 2, tabel over instrumentkategorier, kategorier af aktiver, punkt 2 (Udlån), underpunkt 1, litra b) (navnlig forlænget kredit). Det månedlige afdrag udgjorde 5% af det udnyttede beløb, med et minimum på 30,05 EUR, om end sagsøgeren havde mulighed for telefonisk at ændre betalingsmetoden til en anden procentdel (højere end 5%) eller et andet fast beløb.
  - b) Der var tale om et tidsubegrænset kreditkort.
  - c) Der var tale om et revolverende kreditkort (*revolving*), som omhandlet i forordning (EU) 2021/379, bilag II, del 2, tabel over instrumentkategorier, kategorier af aktiver, punkt 2 (Udlån), underpunkt 1, litra c) (revolverende udlån).
  - d) Kortets kreditlimit blev fastsat efter kreditinstituttets skøn. Endvidere havde kortet en nominal rente pr. måned på 1,52%, mens de årlige omkostninger i procent (ÅOP) udgjorde 19,84%. Det fremgår ikke af aftalen, hvilke supplerende antagelser, der ligger til grund for beregningen af ÅOP i en tidsubegrænset aftale.

- 3 Sagsøgte lader ej heller til på forhånd at have vurderet sagsøgerens kreditværdighed. Det fremgår blot af aftalen, at hun er pensionist og modtager en invalidepension på 468 EUR, at hun er gift med formueordningen særeje, at hun ejer en enkelt bolig, og at hun har yderligere to debet-/kreditkort.
- 4 Det fremgik endvidere af »Bankinters reglement for kreditkort«, at der fandtes to typer kort, ét med betaling ved månedens udgang og ét med forlænget kredit (det oprindelige kort er af sidstnævnte type). Det fremgår af stævningen, at sagsøgte ikke tilbød sagsøgeren muligheden for at betale ved månedens udgang, og det modsatte er ikke blevet bevist af sagsøgte.
- 5 Den 18. marts 2021 indgik sagsøgeren en ny kreditkortaftale (herefter »det andet kort«), som var tidsubegrænset og revolverende, med en kreditlimit på 6 200 EUR og med forlænget kredit som betalingsmetode. Den nominelle rente pr. måned var på 16,38%, mens ÅOP udgjorde 17,67%. Sagsøgeren indgik aftale om det andet kort online. Der blev i onlinegrænsefladen lagt mindre vægt på betalingsmetoden med betaling ved månedens udgang, mens der blev lagt mere vægt på den betalingsmetode, der var knyttet til det oprindelige kort, dvs. metoden med forlænget kredit på nye vilkår. Sagsøgeren valgte nogle nye vilkår med et fast afdrag på 100 EUR og en mindstebetaling på 3% af den udnyttede saldo. Sagsøgeren har gjort gældende, at retsforholdet er uændret, og at det andet kort blot udgør en ændring af det oprindelige kort.
- 6 Sagsøgeren har den 17. marts 2023 anlagt sag mod sagsøgte ved Juzgado de Primera Instancia n° 1 de Fuenlabrada (retten i første instans nr. 1 i Fuenlabrada).

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 7 Sagsøgeren har principalt nedlagt påstand om, kontraktvilkåret vedrørende udlånsrenten samt betalingsmetoden (»afdragsordningen«) erklæres ugyldige med den begrundelse, at de er urimelige i henhold til direktiv 93/13/EØF. Hun har anført, at aftalens vilkår er ulæselige, og at der i øvrigt ikke er tale om klare og forståelige vilkår (de er ikke »gennemsigtige«). Subsidiært har hun nedlagt påstand om, at vilkåret vedrørende gebyr for påkrav om betaling af ubetalte rater, erklæres ugyldigt, ligeledes med den begrundelse, at det er ulæseligt eller urimeligt. I begge tilfælde har hun nedlagt påstand om, at civillovbogens artikel 1303 skal finde anvendelse som følge af ugyldigheden.
- 8 Sagsøgte har bestridt sagsøgerens påstande.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

Indledende betragtninger

- 9 De spanske domstole anvender muligvis ikke den nationale lovgivning på en måde, der er i overensstemmelse med direktiv 93/13/EØF og direktiverne om

forbrugerkreditaftaler (direktiv 87/102/EØF, direktiv 2008/48/EF samt direktiv (EU) 2023/2225, som endnu ikke er blevet gennemført).

- 10 For så vidt angår sagsøgerens principale påstand om kortenes ugyldighed som følge af en tilsidesættelse af direktiv 93/13/EØF er der blandt Audiencias Provinciales (de regionale domstole) (herunder blandt de forskellige afdelinger i selve Audiencia Provincial de Madrid (den regionale domstol i Madrid), som er specialiserede i kreditaftaler med urimelige vilkår) dyb uenighed om, hvorvidt systemet med revolverende amortisation generelt er klart og forståeligt, eller om det tværtimod ikke er det, samt om der bør foretages en bedømmelse af hver enkelt sag i lyset af alle de foreliggende omstændigheder.

Det første og det andet præjudicielle spørgsmål. Restitutionsordningen i direktiv 93/13

- 11 I konklusionen i Domstolens dom af 15. juni 2023, Bank M. (Konsekvenser af annullation af en aftale), C-520/21, EU:C:2023:478 (herefter »Bank M.-dommen«), blev følgende fastslået:

»[A]rtikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i [direktiv 93/13/EØF skal] fortolkes således, at

- disse bestemmelser ikke er til hinder for en retslig fortolkning af national lovgivning, hvorefter forbrugeren har ret til at kræve en kompensation fra kreditinstituttet, der går ud over tilbagebetalingen af månedlige afdrag og omkostninger, der er betalt i forbindelse med opfyldelsen af denne aftale, og betaling af morarenter til den lovbestemte sats regnet fra tidspunktet for betalingsanmodningen, forudsat at formålene med direktiv 93/13 og proportionalitetsprincippet overholdes, og
- disse bestemmelser er til hinder for en retslig fortolkning af national lovgivning, hvorefter kreditinstituttet har ret til at kræve en kompensation fra forbrugeren, der går ud over tilbagebetalingen af den kapital, der er overført i forbindelse med opfyldelsen af denne aftale, samt betaling af morarenter til den lovbestemte sats regnet fra tidspunktet for betalingsanmodningen.«

- 12 Der hersker i spansk retspraksis ikke enighed om, hvilken national bestemmelse der skal anvendes, når en revolverende kreditaftale erklæres ugyldig. De forskellige bestemmelser, der vil kunne anvendes, er som følger:

a) Artikel 1303 i civillovbogen, hvori det bestemmes, at »når en forpligtelse er erklæret ugyldig, skal de kontraherende parter gensidigt levere de ting tilbage, der var genstand for kontrakten, inklusive udbytter heraf og prisen med renter, dog med forbehold for nedenstående artikler«.

b) Artikel 3 i lov af 23. juli 1908 om ugyldigheden af lån på ågervilkår (herefter »ågerloven«), hvori det bestemmes, at »såfremt en aftale erklæres ugyldig i henhold til denne lov, er låntageren alene forpligtet til at erlægge det

modtagne beløb, og i tilfælde af at vedkommende måtte have betalt en del af dette beløb samt de forfaldne renter, er långiveren forpligtet til at tilbagebetale det beløb, der, henset til det samlede modtagne beløb, overstiger den lånte kapital, til låntageren«. Hvad angår denne lov er det nødvendigt at tage i betragtning, at der er tale om en national lov til bekæmpelse af åger, som udvider vurderingen på grundlag af kriterierne for urimelige kontraktvilkår til også at gælde for prisens eller betalingens tilstrækkelighed, jf. artikel 8a, stk. 1, første led, i direktiv 93/13.

c) Artikel 1896, første afsnit, i civillovbogen, hvori det bestemmes, at »den, der accepterer en uretmæssig betaling, hvis vedkommende har handlet i ond tro, skal betale lovbestemte renter, når der er tale om kapital, eller det udbytte, der er modtaget eller er skyldigt, når den modtagne ting giver anledning hertil«.

- 13 Den retspraksis, der taler for at erklære aftaler ugyldige som følge af manglende gennemsigtighed i den revolverende betalingsmetode, er således baseret på, at forholdet afvikles i overensstemmelse med civillovbogens artikel 1303 (f.eks. dom 466/2023 af 26.10.2023, afsagt af Audiencia Provincial de Madrid, sección 25.ª bis (den regionale domstol i Madrid, afdeling 25a), ES:APM:2023:16355). Anvendelsen af civillovbogens artikel 1303 er ikke forbundet med vanskeligheder, når enkelte aftalevilkår erklæres urimelige, uden at aftalen annulleres i sin helhed. Når aftalen ophæves i sin helhed, foreskriver artikel 1303 imidlertid en gensidig restitution, hvor det ikke alene er den erhvervsdrivende, der skal betale renter af afdrag og omkostninger, men hvor låntageren ligeledes er forpligtet til at betale renter fra tidspunktet for udnyttelsen. Begge de kontraherende parter ydelser og renter kompenseres i det modsvarende beløb (f.eks. dom 356/2023 af 8.3.2023, afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol), ES:TS:2023:1097). Den gensidige restitutio in integrum er dog ikke i overensstemmelse med retspraksis fra Bank M.-dommen.
- 14 Ågerlovens artikel 3 konverterer blot lånet til et gratis (rentefrit) lån, men indeholder ikke bestemmelser om den supplerende compensation, som forbrugeren er berettiget til. Bestemmelsen anvendes bogstaveligt i retspraksis, uden at der omtales andre poster (dom 20/2024 af 10.1.2024, afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol), ES:TS:2024:19).
- 15 I spansk ret lægges der i forbindelse med ordningen for accessoriske tilbagebetalinger (renter) endvidere vægt på, om modtageren af en uretmæssig betaling har været i ond tro, nærmere bestemt i civillovbogens artikel 1896, første afsnit, i den del, der omhandler »Inddrivelse af det uretmæssigt modtagne«. Tribunal Supremo (øverste domstol) er som udgangspunkt af den opfattelse, at det er civillovbogens artikel 1303, der finder anvendelse i forbindelse med restitution af gensidige ydelser, men når der er blevet anmodet om restitution af betalinger til tredjemand som følge af det annullerede vilkår (f.eks. udgifter til notarer og registre), har den ligeledes fastslået, at »for at give den nævnte artikel 6, stk. 1, i direktivet virkning for så vidt angår de renter, der skal tilskrives de beløb, som forbrugeren skal modtage, finder civillovbogens artikel 1896 analog anvendelse, eftersom kvalificeringen af vilkåret som urimeligt kan sidestilles med ond tro hos

den konciperende part« (dom 725/2018 af 19.12.2018, afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol), ES:TS:2018:4236). I en anden linje i retspraksis (dom 842/2011 af 25.11.2011, afsagt af Tribunal Supremo (øverste domstol), ES:TS:2011:7981) er det direkte blevet fastslået, at ugyldighed som følge af en overtrædelse af forbrugerlovgivningen »indebærer, at de beløb, som forbrugerne har betalt, er uretmæssige og kan kræves tilbagebetalt«.

- 16 Det er den forelæggende rets opfattelse, at civillovbogens artikel 1303 er en alt for enkel regel vedrørende opgørelsen (»teknisk lakune«). Af denne grund bør den ligeledes – og navnlig i det foreliggende tilfælde – suppleres med reglerne om betaling af det uretmæssigt modtagne, eftersom disse regler, ved at sondre mellem god og ond tro hos modtageren af ydelsen, gør det muligt at behandle den erhvervsdrivende, som er ansvarlig for vilkårets eller aftalens ugyldighed, mere hensigtsmæssigt ved at begrænse vedkommendes ret til restitution. Faktisk giver artikel 25 i Ley 16/2011, de 24 de junio, de contratos de crédito al consumo (lov nr. 16/2011 af 24.6.2011 om forbrugerkreditaftaler, herefter »lov nr. 16/2011«), netop under overskriften »Uretmæssige opkrævninger«, forbrugeren ret til en minimumskompensation, idet der er tale om en særlov, som er vedtaget efter civillovbogen og ågerloven.
- 17 Domstolen har i denne forbindelse fastslået, at det tilkommer medlemsstaterne via deres nationale lovgivning at fastsætte de nærmere bestemmelser for konstateringen af, at et kontraktvilkår er urimeligt, og for, hvad de konkrete retsvirkninger heraf skal være. En sådan konstatering skal imidlertid gøre det muligt at genoprette den retlige og faktiske situation, som den berørte forbruger ville have befundet sig i, hvis dette urimelige vilkår ikke havde foreligget, bl.a. ved at give **ret til tilbagebetaling af den fordel, som den pågældende erhvervsdrivende uretmæssigt har opnået** på grundlag af det urimelige vilkår. Affattelsen i national ret af den beskyttelse, som direktiv 93/13 garanterer forbrugerne, må imidlertid ikke ændre indholdet af denne beskyttelse (dom af 30.6.2022, Profi Credit Bulgaria (Modregning ex officio i tilfælde af et urimeligt kontraktvilkår), C-170/21, EU:C:2022:518, præmis 43).
- 18 Den forelæggende ret er endvidere af den opfattelse, at fratagelsen af den skyldige erhvervsdrivendes mulighed for at opkræve renter fra forbrugeren følger af en modsætningsvis fortolkning af civillovbogens artikel 1896, første afsnit. Denne løsning er i tråd med de europæiske harmoniseringsforslag vedrørende restitution i forbindelse med ulovlige aftaler (artikel 15:104 sammenholdt med artikel 15:102 i Principles of European Contract Law), og er i overensstemmelse med Domstolens praksis.

Det tredje præjudicielle spørgsmål. Forbrugerkreditdirektiverne og sanktionernes forholdsmæssighed

- 19 I spansk ret bestemmes det i artikel 25 (»Uretmæssige opkrævninger«) i lov nr. 16/2011: »1. Enhver uretmæssig opkrævning i forbindelse med en kreditaftale forrentes straks med den lovbestedte rente. Såfremt den aftalte rente er højere end

den lovbestemte rente, forrentes beløbet straks med den førstnævnte rentesats. 2. Såfremt den uretmæssige opkrævning skyldes forsæt eller uagtsomhed fra långiverens side, har forbrugeren ret til en erstatning for den forvoldte skade, som i intet tilfælde kan være lavere end den lovbestemte rentesats med tillæg af fem procentpoint eller den aftalte rentesats – såfremt denne er højere end den lovbestemte rentesats – ligeledes med tillæg af fem procentpoint.« Artikel 13 i lov 7/1995 af 23. marts 1995 om forbrugercredit (herefter »lov nr. 7/1995«), som var forgænger for lov nr. 16/2011, havde en stort set identisk affattelse.

- 20 Disse regler er i overensstemmelse med artikel 15 i direktiv 87/102 strengere i forhold til långiveren end ågerloven eller civillovbogen. Der er ligeledes tale om skærpede bestemmelser som omhandlet i direktiv 93/13.
- 21 Som Domstolen allerede har udtalt, påhviler det endvidere den nationale ret i videst muligt omfang at foretage en anvendelse af sin nationale lovgivning, således at alle de konsekvenser, der ifølge den nævnte lovgivning følger af konstateringen af, at det pågældende vilkår er urimeligt, drages med henblik på at nå det resultat, der er fastsat i dette direktivs artikel 6, stk. 1, dvs. at forbrugeren ikke bindes af dette vilkår (dom af 30.5.2013, Jörös, C-397/11, EU:C:2013:340, præmis 52 og 53). Endvidere skal artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48/EF fortolkes således, at bestemmelsen pålægger en national ret, der behandler en tvist angående fordringer, som hidrører fra en kreditaftale i dette direktivs forstand, **ex officio** at foretage en prøvelse af, om oplysningspligten i henhold til denne bestemmelse er overholdt, og at drage de konsekvenser, der i henhold til national ret følger af en tilsidesættelse af denne pligt, forudsat at sanktionerne opfylder kravene i nævnte direktivs artikel 23 (dom af 7.11.2019, Profi Credit Polska, C- 419/18 og C- 483/18, EU:C:2019:930, præmis [59]).
- 22 De spanske domstole har imidlertid været tilbageholdende med at anvende artikel 13 i lov nr. 7/1995 og artikel 25 i lov nr. 16/2011. Sammen med anvendelsen af civillovbogen som følge af den nævnte passivitet lader det ligeledes til at have betydning, at der foreligger en formodning om, at sanktionen over for långiveren er uforholdsmæssig, navnlig såfremt vedkommende anses for at have handlet i ond tro. Affattelsen af lov nr. 16/2011 hidrører ganske vist fra lov 7/1995, som blev vedtaget i en tid med højere rentesatser. På andre områder foreskriver EU-retten imidlertid endnu strengere sanktioner.
- 23 På denne baggrund hersker der tvivl om, hvorvidt anvendelsen af disse regler er i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet.

Det fjerde præjudicielle spørgsmål. Civilretlige sanktioner for manglende vurdering af kreditværdighed

- 24 Domstolen har fastslået, at artikel 8 og 23 i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at de pålægger en national ret **ex officio** at prøve, om der foreligger en tilsidesættelse af den pligt for kreditgiveren til forud for aftalens indgåelse at vurdere forbrugeren kreditværdighed, der er fastsat i direktivets artikel 8, og at

drage de konsekvenser, som i henhold til national ret følger af en tilsidesættelse af denne pligt, forudsat at sanktionerne opfylder betingelserne i den pågældende artikel 23 (dom af 5.3.2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, præmis 46).

- 25 Selv om der i den foreliggende sag ikke som sådan forelå en pligt til at vurdere kreditværdigheden på det tidspunkt, hvor aftalen om det oprindelige kort blev indgået, fastsætter såvel EU-lovgivningen som den nationale lovgivning (også for så vidt angår revolverende kort) en dynamisk forpligtelse, som skal fornyes, inden det samlede kreditbeløb øges betydeligt. I løbet af årene blev kreditmaksimum for det oprindelige kort ændret betydeligt, uden at sagsøgte har godtgjort, at der var blevet foretaget en vurdering af kreditværdigheden. Det var endvidere tvivlsomt, om kortene var egnede til sagsøgeren i betragtning af hendes personlige og økonomiske situation.
- 26 I tilfælde af overtrædelse af pligten til at vurdere kreditværdigheden foreskriver spansk ret administrative sanktioner (artikel 34 i lov nr. 16/2011), som hidtil har været rent teoretiske og ineffektive, hvorimod der ikke foreskrives civile sanktioner, i det mindste ikke udtrykkeligt. Manglende overholdelse af pligten til at vurdere kreditværdigheden bør imidlertid medføre civile sanktioner. For at en sanktion kan være effektiv og have afskrækkende virkning, er det efter Domstolens opfattelse nødvendigt at fratage overtræderne de økonomiske fordele, der følger af de begåede overtrædelser. Endvidere kan en sådan sanktion ikke på tilstrækkeligt effektiv vis sikre den beskyttelse af forbrugere mod risikoen for overdreven gældsætning og insolvens, der tilsigtes med direktiv 2008/48, hvis den ikke har indvirkning på situationen for en forbruger, som er blevet indrømmet en kredit i strid med direktivets artikel 8 (dom af 10.6.2021, Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C-303/20, EU:C:2021:479).
- 27 Endvidere har Domstolen fastslået, at artikel 8 og 23 i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at disse bestemmelser ikke er til hinder for, at kreditgiveren, når denne har tilsidesat sin forpligtelse til at vurdere forbrugers kreditværdighed, i overensstemmelse med national ret sanktioneres med forbrugerkreditaftalens ugyldighed og fortabelse af retten til de aftalte renter, selv om denne aftale er blevet fuldstændig opfyldt af parterne, og forbrugeren ikke har lidt skade som følge af denne tilsidesættelse (dom af 11.1.2024, Nárokuj, C-755/22, EU:C:2024:10, præmis 52).
- 28 I denne henseende lader det ikke til, at spansk ret er i overensstemmelse med direktiv 2008/48, eftersom der ikke er foreskrevet civile konsekvenser heri af en manglende vurdering af kreditværdigheden.

Det femte præjudicielle spørgsmål. Urimelig handelspraksis

- 29 Sagsøgte har ikke godtgjort at have tilbudt sagsøgeren et kort med mulighed for betaling ved månedens udgang i forbindelse med indgåelsen af aftalen om det oprindelige kort. Det lader til, at hun alene blev tilbudt metoden med forlænget

kredit. Direktiv 2008/48 pålægger ikke i sig selv en pligt til at tilbyde forskellige betalingsmetoder i forbindelse med revolverende kredit. Den pålægger alene en pligt til at foretage den i artikel 5, stk. 5, og artikel 10, stk. 4, fastsatte erklæring, og direktiv 2023/2225, som netop pålægger en pligt til at forelægge valgmulighederne, er endnu ikke blevet gennemført. Sagsøgtes praksis kan således være vildledende, og dermed urimelig. Faktisk kræver nogle retssystemer, at der vedlægges et alternativt tilbud om tilbagebetalingspligtig kredit (dette gælder f.eks. den franske retsorden, jf. artikel L 312 62 i Code de la consommation). I Spanien er der allerede blevet gjort opmærksom på problemstillingen: »Institutterne bør ikke som standard vælge det i aftalen fastsatte minimumsafdrag med henblik på tilbagebetaling af kreditten« (Banco de España (den spanske centralbank), Draft Guide to Transparency in Revolving Credit 2023, tilgængelig på <https://www.bde.es/wbe/es/entidades-profesionales/operativa-gestiones/consultas-publicas/consultas-publicas-banco-espana/>).

- 30 Om end direktiv (EU) 2023/2673 ikke finder anvendelse på den foreliggende sag, kunne valget af grænsefladedesign, da der blev indgået aftale om det andet kort som fjernkøb, endvidere anses for »urimeligt« i henhold til 41. betragtning til dette direktiv, eftersom der er tale om valgmuligheder, der leder forbrugeren mod beslutninger eller handlinger, som kommer den erhvervsdrivende til gode, men som muligvis ikke tjener forbrugeren interesser, idet de præsenteres på en måde, der ikke er neutral – f.eks. ved at fremhæve bestemte valgmuligheder gennem visuelle, auditive eller andre former for virkemidler – når forbrugeren bliver bedt om at træffe et valg.
- 31 Endvidere har Domstolen allerede fastslået, at konstateringen af, at en handelspraksis er urimelig som omhandlet i direktiv 2005/29, udgør et af flere forhold, som den kompetente ret kan støtte sig på ved sin bedømmelse af, om de kontraktvilkår vedrørende denne praksis, der er indeholdt i aftalen mellem den erhvervsdrivende og forbrugeren, er urimelige som omhandlet i direktiv 93/13 (dom af 10.6.2021, Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg), C-303/20, EU:C:2021:479).

Det sjette og det syvende præjudicielle spørgsmål. Beregning af ÅOP

- 32 Det fremgår af artikel 10, stk. 2, i direktiv 2008/48, at »[k]reditaftalen skal klart og koncist angive: [...] g) de årlige omkostninger i procent og det samlede beløb, som skal betales af forbrugeren, beregnet på tidspunktet for indgåelse af kreditaftalen; alle de antagelser, der er lagt til grund ved beregningen af denne procentsats, angives«. Artikel 19, stk. 5, første afsnit, i direktiv 2008/48 bestemmer: »Om nødvendigt kan de supplerende antagelser i bilag I anvendes til beregningen af de årlige omkostninger i procent«.
- 33 For tidsubegrænsede kreditter, herunder revolverende kreditter, blev del II, litra e), i bilag I til direktiv 2008/48 indført ved Kommissionens direktiv 2011/90/EU af 14. november 2011 om ændring af del II i bilag I til Europa-Parlamentets og

Rådets direktiv 2008/48/EF for så vidt angår supplerende antagelser til brug ved beregningen af de årlige omkostninger i procent. De supplerende antagelser i direktiv 2011/90 blev gennemført ordret i spansk ret. Artikel 21 i lov nr. 16/2011 bestemmer, at såfremt aftaledokumentet ikke indeholder en henvisning til ÅOP, reduceres forbrugerens forpligtelse til betaling af den lovbestemte rente på de aftalte tidspunkter.

- 34 Domstolen har fastslået, at, som det i det væsentlige fremgår af 31. og 43. betragtning til direktiv 2008/48, er oplysninger til forbrugeren om de samlede kreditomkostninger i form af en sats, der fastsættes i overensstemmelse med en særlig matematisk formel, af **væsentlig betydning**. For det første bidrager denne oplysning nemlig til aftalens gennemsigtighed, idet den gør det muligt for forbrugeren at sammenligne kredittilbuddene. For det andet gør den det muligt for forbrugeren at bedømme rækkevidden af sine forpligtelser (dom af 21.4.2016, Radlinger og Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, præmis 90). Domstolen har ligeledes fastslået, at en situation, hvor aftalen kun indeholder en matematisk ligning til beregningen af ÅOP **og ikke de oplysninger, som er nødvendige** for at foretage denne beregning, **skal sidestilles med en situation med manglende oplysning af ÅOP** i en kreditaftale (dom af 20.9.2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, præmis 66).
- 35 På tilsvarende vis har Domstolen fastslået, at en lavere ÅOP end den reelle i en kreditaftale, skal kvalificeres som »vildledende« som omhandlet i artikel 6, stk. 1, i direktiv 2005/29, for så vidt som den foranlediger eller kan forventes at foranledige forbrugeren til at træffe en transaktionsbeslutning, som han ellers ikke ville have truffet. Det tilkommer den nationale ret at undersøge, om dette er tilfældet i hovedsagen. Konstateringen af, at en sådan handelspraksis er urimelig, udgør et af flere forhold, som den kompetente ret kan støtte sig på ved sin bedømmelse af, om kontraktvilkår vedrørende kreditomkostninger i forbindelse med lånet til forbrugeren er urimelige i medfør af artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13 (dom af 15.3.2012, Pereničová og Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, præmis 47).
- 36 I den foreliggende sag indeholdt aftalen om det oprindelige kort ikke en nærmere beskrivelse af, hvilke antagelser der var blevet lagt til grund ved beregningen af ÅOP. Aftalen indeholdt alene en henvisning til Banco de Españas cirkulære nr. 8/1990 af 7. september 1990. Aftalen vedrørende det andet kort indeholdt ej heller en nærmere beskrivelse af, hvilke antagelser der var blevet anvendt ved beregningen af ÅOP. Der blev i aftalen ganske vist henvist til formlen i bilag I til lov nr. 16/2011, hvori disse er opregnet. Eftersom kreditinstitutterne – i forskellige varianter – anvender disse vilkår for beregning af ÅOP ved henvisning, er det nødvendigt at tage stilling til, om sådanne vilkår er tilstedelige, eller om indsamlingen af de nævnte oplysninger derimod forudsætter, at der bliver foretaget en handling, som, idet den allerede henhører under en juridisk søgning, ikke med rimelighed kan forventes af en gennemsnitsforbruger (dom af 13.7.2023, Banco Santander (Henvisning til et officielt indeks), C-265/22, EU:C:2023:578, præmis 60).

- 37 Endelig forholder det sig således, at der, såfremt ÅOP er af ekstraordinær betydning, og udeladelsen af de supplerende antagelser til brug for beregningen skal sidestilles med en situation, hvor ÅOP ikke er angivet i en kreditaftale, opstår tvivl om, hvorvidt en national regel, der gør det muligt for kreditinstituttet at opkræve de lovbestemte renter af kredittens udnyttelse, svækker den afskrækkende virkning og princippet om effektiv forbrugerbeskyttelse som omhandlet i direktiv 93/13. Denne regel er muligvis ikke forenelig med retspraksis fra Bank M.-dommen, og kan endvidere være i strid med kravet om, at de sanktioner, som medlemsstaterne skal fastsætte for overtrædelser af nationale bestemmelser, skal have en passende, effektiv og afskrækkende karakter, i overensstemmelse med artikel 23 i direktiv 2008/48.
- 38 Spørgsmålet er særlig relevant, da det i den foreliggende sag, for at kunne fratage sagsøgte sin ret til renter, kan være nødvendigt ikke blot at foretage en anderledes fortolkning af civillovbogen og ågerloven, men ligeledes at udelukke anvendelsen af den særligt etablerede nationale regel (lex specialis) i forbindelse med fejl ved aftalen som følge af mangler i angivelsen af ÅOP.

ARBEJDSDOKUMENT